

**National Endowment
for Democracy**

Supporting freedom around the world

Evaluarea sustenabilității financiare a APL din Republica Moldova

**Angela SECRIERU,
Prof. univ., dr. hab.**

Chișinău, 21 ianuarie 2016

Metodologia aplicată este în corespundere cu *Cadrul de evaluare a performanței gestiunii finanțelor publice* elaborat de partenerii la Programul „Cheltuielile publice și responsabilitatea financiară/Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA)” în colaborare cu Grupul pentru gestiunea finanțelor publice a Comitetului de asistență a dezvoltării, OCDE.

Baza informațională:

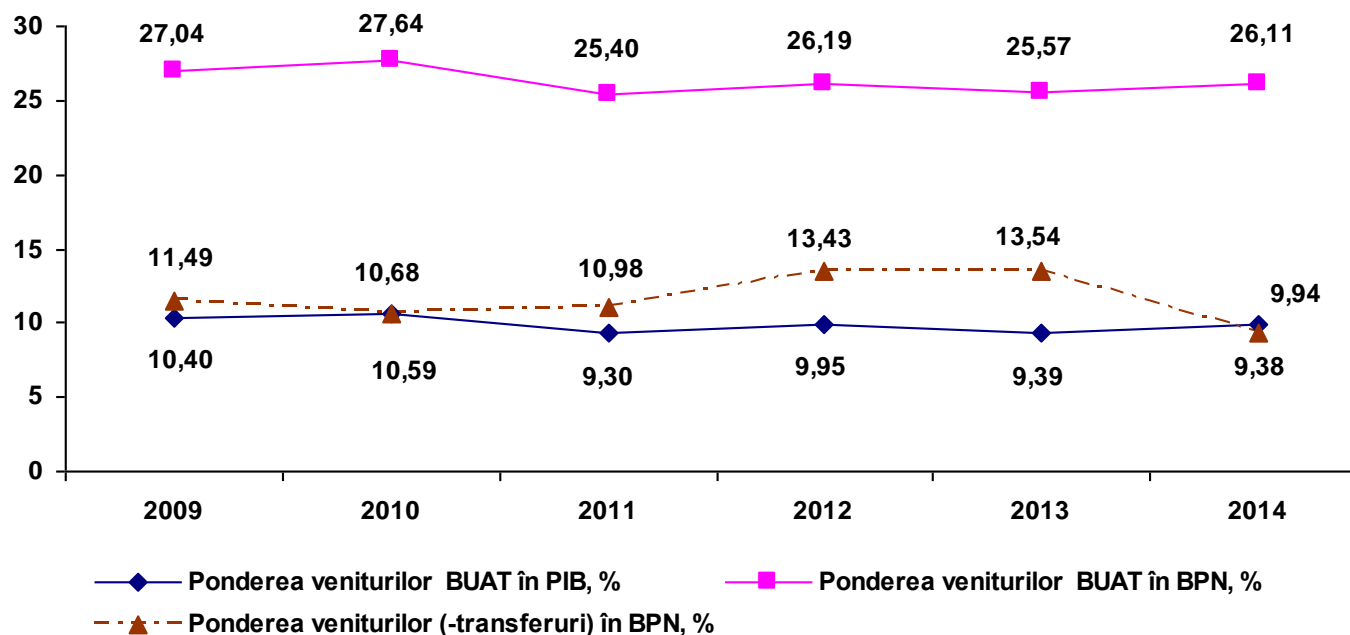
- chestionarele aplicate în scopul evaluării capacităților APL;
- informația MF privind bugetele locale și informația obținută nemijlocit de la primăriile vizate de proiect.

Metodologia de evaluare a performanței gestiunii finanțelor publice locale a identificat șase dimensiuni principale ale unui sistem transparent și organizat de gestiune a finanțelor publice locale:

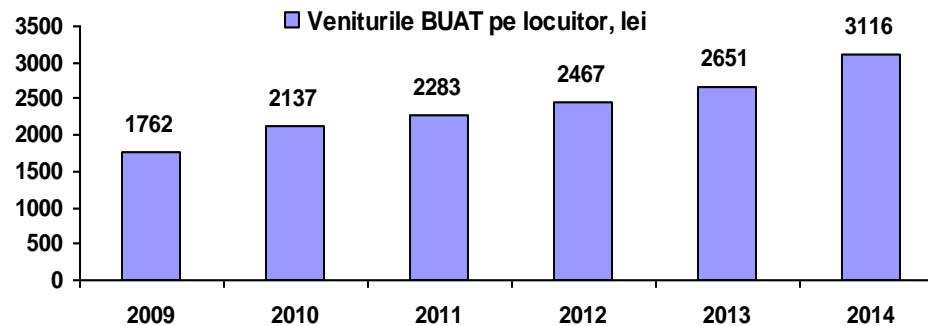
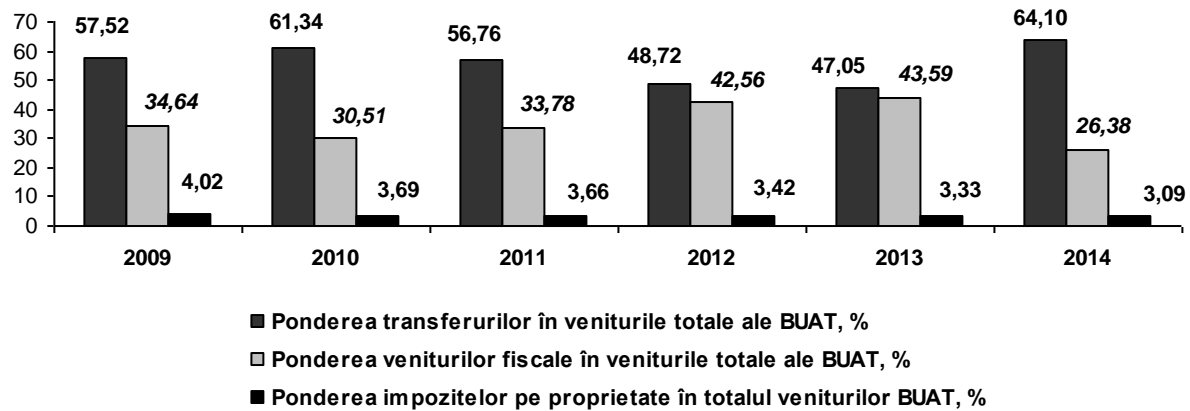
- credibilitatea bugetelor locale;
- exhaustivitatea și transparența bugetelor locale;
- bugetarea - în corespundere cu obiectivele de politici și strategiile de dezvoltare locală și regională;
- previzibilitatea și controlul execuției bugetelor locale.

Eficiența funcționării elementelor principale ale sistemului de gestiune a finanțelor publice locale a fost evaluată prin prisma acestor criterii de bază cu aplicarea indicatorilor specifici.

Dimensiunea și tendințele FPL în Republica Moldova: veniturile BUAT

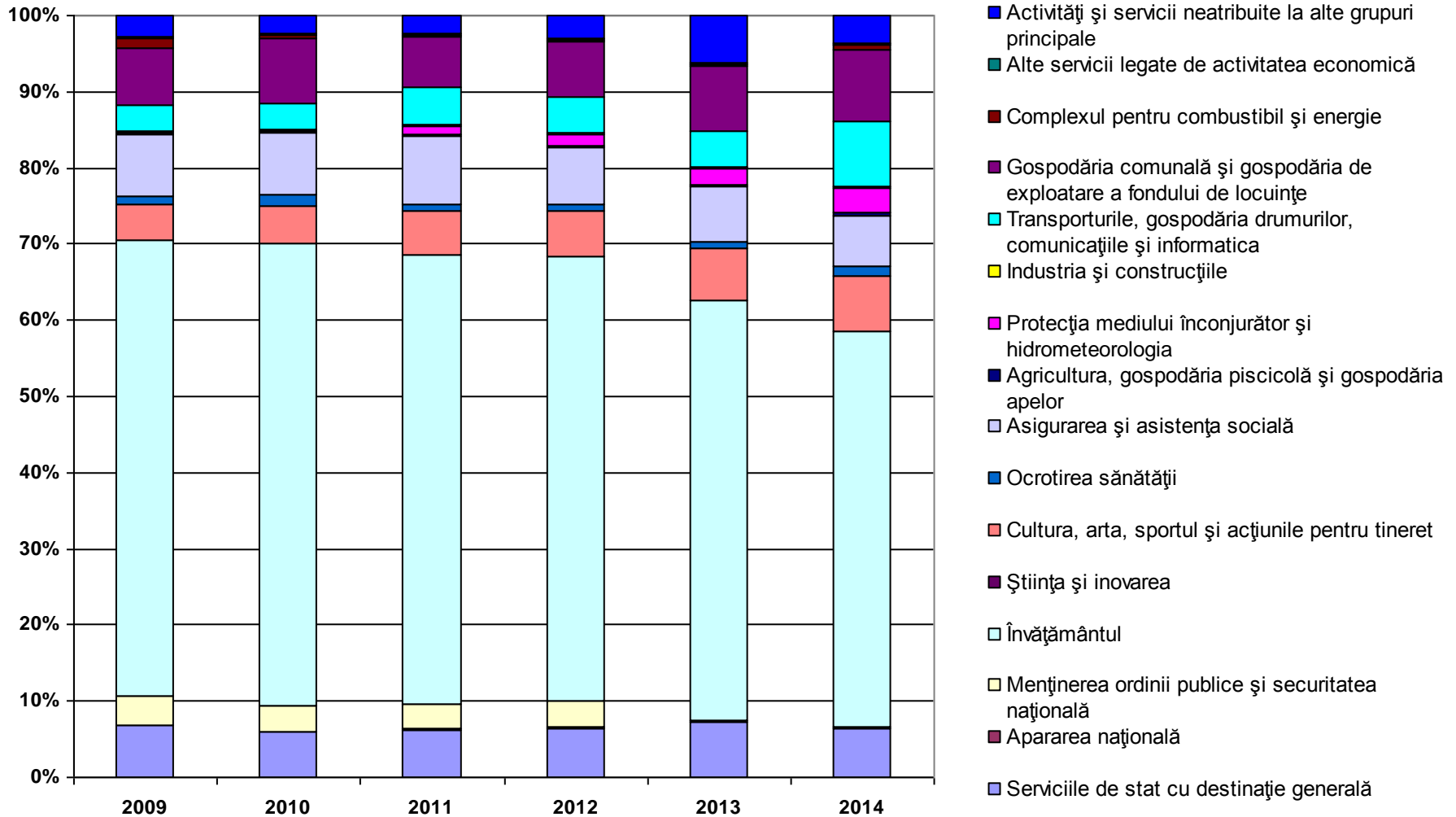

Dimensiunea și tendințele FPL în Republica Moldova: veniturile BUAT

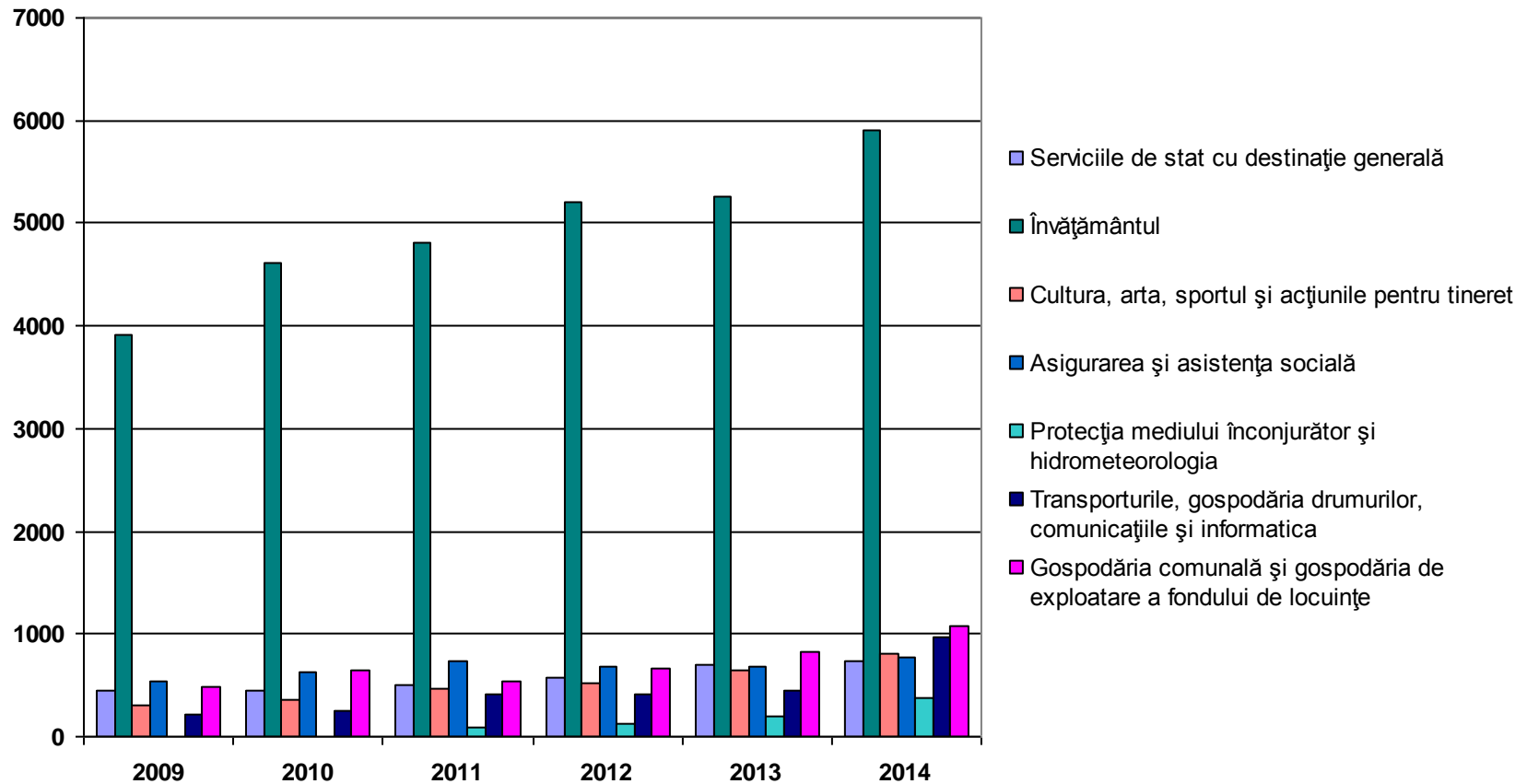
Dimensiunea și tendințele FPL în Republica Moldova: cheltuielile BUAT

Structura cheltuielilor BUAT, %

Dimensiunea și tendințele FPL în Republica Moldova: cheltuielile BUAT

Dinamica cheltuielilor BUAT, mil. lei

Veniturile bugetelor locale în contextul Strategiei Naționale de Descentralizare

Descentralizarea financiară

Obiectiv:

Perfecționarea actualului sistem de FPL, astfel încât să se asigure autonomia financiară a APL cu:

- menținerea disciplinei financiare
- maximizarea eficienței
- asigurarea echității în alocarea resurselor

I. Consolidarea bazei de venituri locale proprii și a autonomiei de decizie asupra lor

II. Reformarea sistemului de transferuri și impozite partajate, statuarea acestuia pe baze obiective și previzibile, cu separarea bugetelor APL 1 și APL 2

III. Consolidarea managementului financiar la nivelul APL, cu garantarea disciplinei financiare, creșterea transparenței și participării publice

Descentralizarea financiară: obiectivul fundamental și acțiunile de realizare

Sursele de venituri ale BUAT din Republica Moldova

Până la 1 ianuarie 2015	De la 1 ianuarie 2015 Pentru raioanele Basarabeasca, Ocnița, Râșcani și municipiul Chișinău – începînd cu 1 ianuarie 2014
<p>Articolul 4. Veniturile BUAT Veniturile BUAT se constituie din impozite, taxe, alte venituri prevăzute de legislație și se formează din:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) venituri proprii ale BUAT, ce se formează din impozitele și taxele locale; b) mijloace speciale; c) defalcări, conform normativelor procentuale de la veniturile generale de stat. Pentru bugetele locale, aceste normative sînt stabilite anual de consiliul raional, de consiliul municipal Bălți și de consiliul municipal Chișinău; d) transferuri de la bugetele raionale, bugetul central al unității teritoriale autonome cu statut juridic special, bugetul municipal Bălți și bugetul municipal Chișinău la bugetele locale; e) fonduri speciale.	<p>Articolul 4. Veniturile BUAT (1) Veniturile BUAT se constituie din impozite, taxe, alte venituri prevăzute de legislație și se formează din:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) venituri proprii; b) mijloace speciale; c) defalcări, conform cotelor procentuale, de la impozitele și taxele de stat, stabilite prin LFPL; d) transferuri cu destinație generală; d¹) transferuri cu destinație specială; d²) granturi; e) fonduri speciale.

Evaluarea nivelului de sustenabilitate financiară a APL de nivelul întâi din Republica Moldova

Metodologia: elaborarea, difuzarea și analiza chestionarelor

Dimensiunea eșantionului: 45 de reprezentanți ai administrației publice locale de nivelul I

Specificați modalitatea prin care comunitatea a fost implicată în dezbateră bugetului pentru anii 2012-2014?

<i>Răspuns:</i>	<i>Numărul de APL</i>	<i>în %</i>
Prin participare la audieri publice prin formularea de amendamente ale proiectului de buget	18	40
alte (distribuirea fluturașe, site-ul primăriei)	15	33
nu a fost implicată	12	27

Indicați numărul de consultări publice referitoare la buget organizate de APL în anii 2012-2014

<i>Răspuns:</i>	<i>Numărul de APL</i>	<i>în %</i>
1	30	91
2-3	3	9
mai mult de 3 ori	-	

Care sunt modalitățile prin care asigurați accesul publicului la principalele informații bugetare

<i>Răspuns:</i>	<i>Numărul de APL</i>	<i>în %</i>
Panoul din fața primăriei	45	100
site-ul primăriei	16	36
mass-media	11	24
altele (fluturașe)	20	44

La care din următoarele informații bugetare are acces publicul?

<i>Răspuns:</i>	<i>Numărul de APL</i>	<i>în %</i>
Proiectul de buget local	45	100
Rapoartele de executare a bugetului local	19	42
Rapoartele de audit extern	-	
Acordarea contractelor	-	
Resursele alocate instituțiilor publice din bugetul local	-	

Cum apreciați rolul Consiliului local în procesul bugetar?

<i>Răspuns:</i>	<i>Numărul de APL</i>	<i>în % (din 45)</i>
Activ	27	60
Pasiv	18	40
Reprezintă un obstacol	9	20

Credibilitatea bugetelor locale după numărul rectificărilor la buget

- în 2012 bugetele locale ale celor 45 de localități au fost rectificate / modificate în medie de 8,2 ori
- în 2013 – de 7,9
- în 2017 – de 8,1

În perioada 2013-2015 au existat la nivelul primăriei, atribuții delegate suplimentar de către alte instituții/autorități?

Răspuns:	Numărul de APL	în %
DA	27	60
NU	18	40

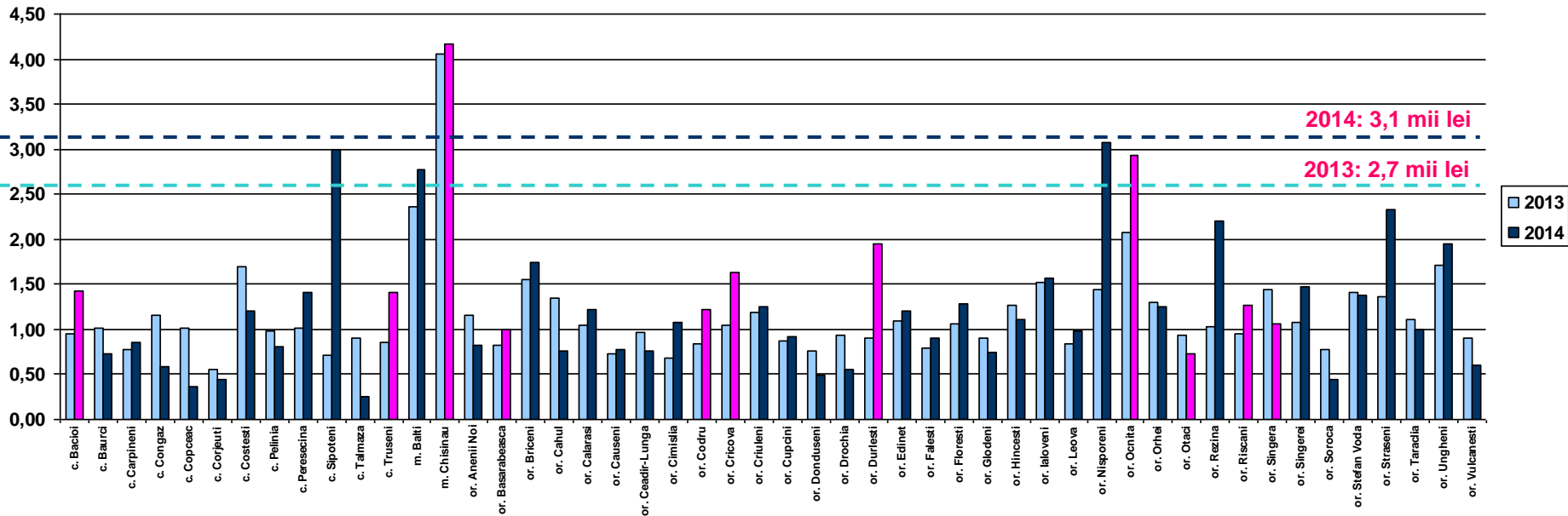
În perioada 2013-2015, la nivelul primăriei au existat situații în care au trebuit exercitate atribuții care nu se află în competența sa și care au presupus cheltuieli în afara bugetului local?

Răspuns:	Numărul de APL	în %
DA	15	56
NU	12	44

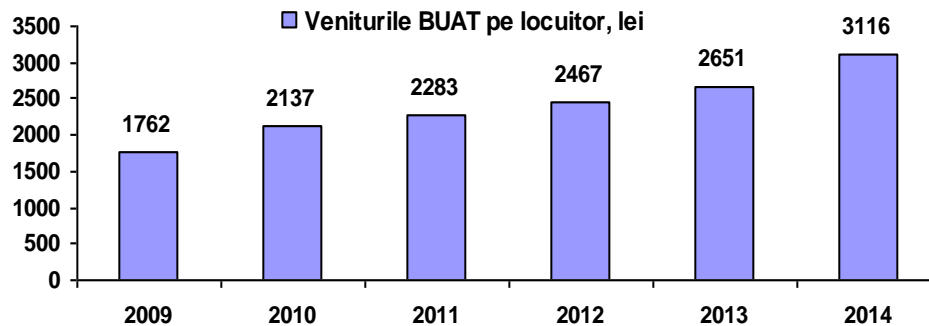
În situația de mai sus, efortul financiar anual a fost (în MDL):

Răspuns:	Numărul de APL	în %
Până la 10 000	-	-
între 10 000 – 50 000	4	27
între 50 000 – 100 000	11	73
greu de estimat	-	-

Venituri bugetare pe locuitor, mii lei

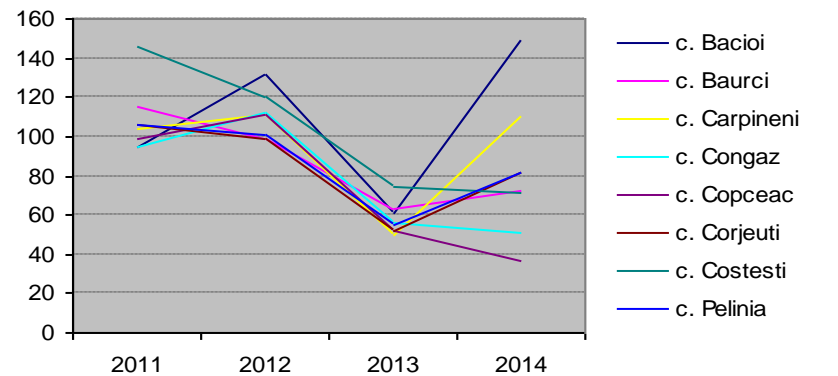
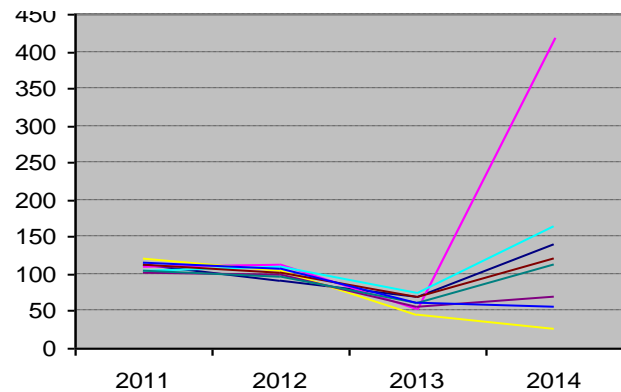
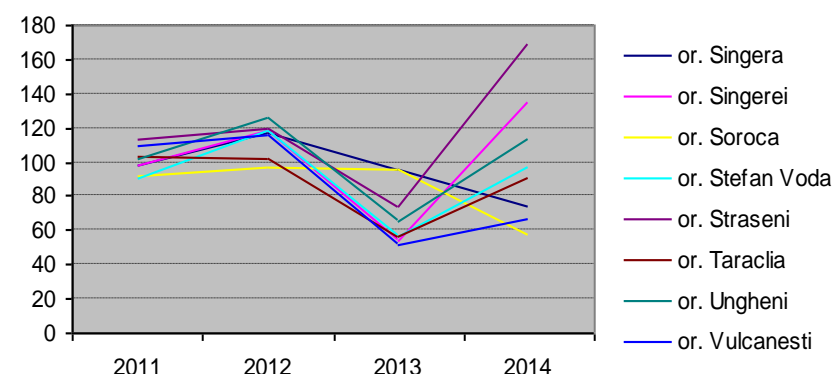
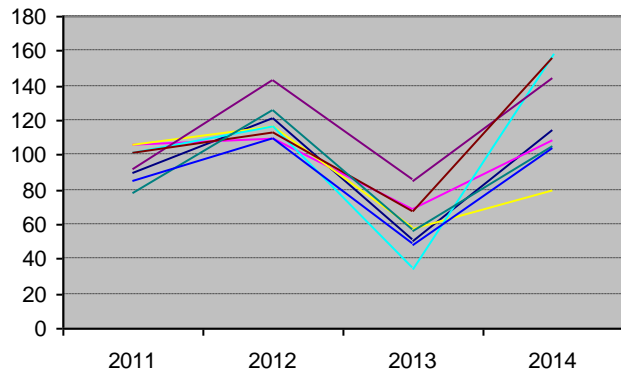
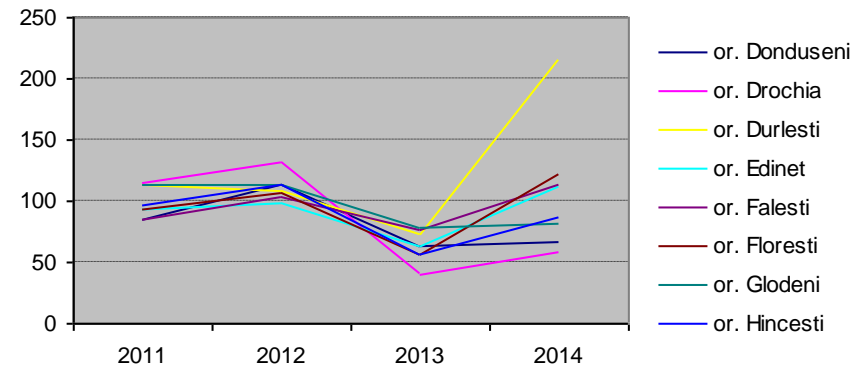
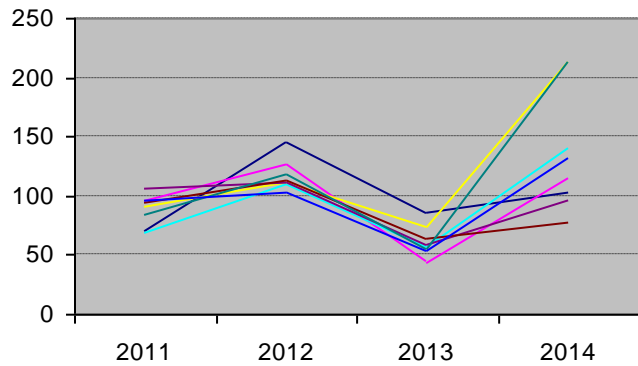

Veniturile BUAT pe locuitor, nivel republican, lei

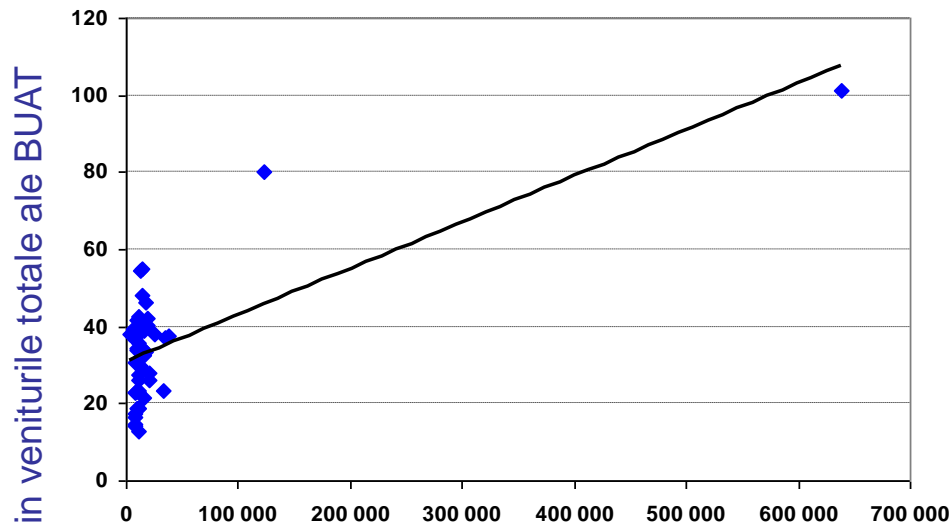

Veniturile bugetelor UAT, în % față de anul precedent

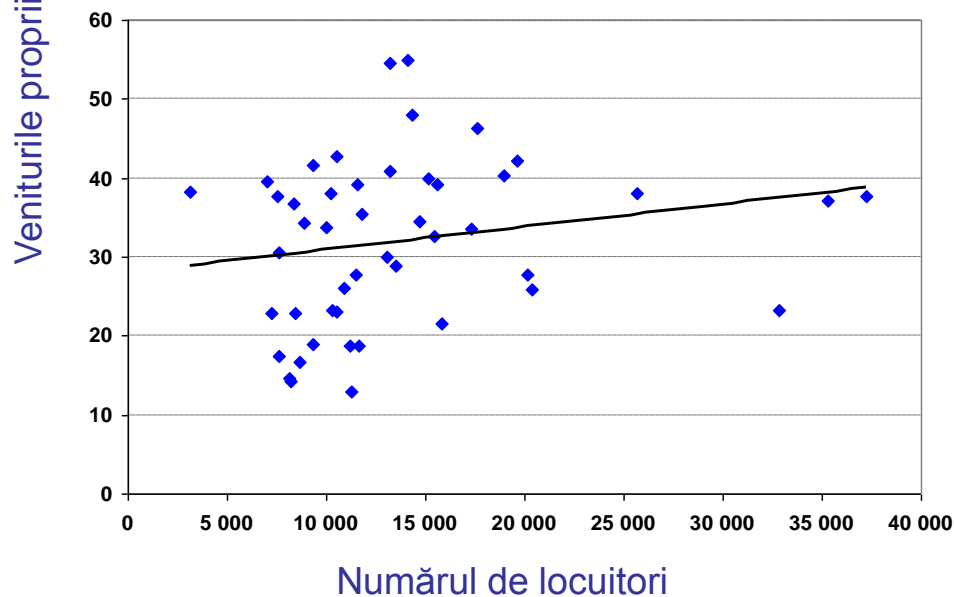

Poziționarea UAT după ponderea veniturilor proprii în totalul veniturilor bugetare și numărul de locuitori

Venituri proprii, % din veniturile bugetare, 2013

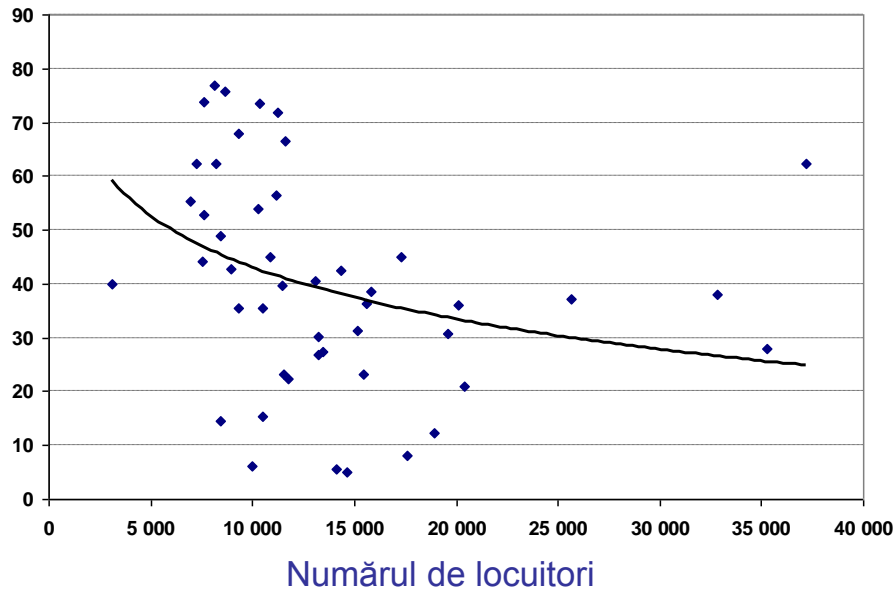
c. Bacioi	18,7	or. Cupcini	34,4
c. Baurci	16,7	or. Donduseni	41,7
c. Carpineni	23,3	or. Drochia	33,6
c. Congaz	18,7	or. Durlesti	40,4
c. Copceac	18,9	or. Edinet	27,8
c. Corjeuti	30,5	or. Falesti	
c. Costesti	13,0	or. Floresti	40,8
c. Pelinia	17,5	or. Glodeni	38,0
c. Peresecina	14,7	or. Hincesti	39,9
c. Sipoteni	22,9	or. Ialoveni	21,5
c. Talmaza	39,5	or. Leova	33,8
c. Truseni	42,7	or. Nisporeni	39,2
m. Balti	80,3	or. Ocnita	38,2
m. Chisinau	101,0	or. Orhei	38,1
or. Anenii Noi	27,7	or. Otaci	14,2
or. Basarabasca	26,0	or. Rezina	48,0
or. Briceni	36,8	or. Riscani	35,5
or. Cahul	37,6	or. Singera	54,6
or. Calarasi	34,5	or. Singerei	28,9
or. Causeni	46,3	or. Soroca	37,1
or. Ceadir-Lunga	42,1	or. Stefan Voda	37,6
or. Cimislia	54,9	or. Straseni	25,9
or. Codru	32,7	or. Taraclia	30,0
or. Cricova	23,1	or. Ungheni	23,3
or. Criuleni	22,8	or. Vulcanesti	39,1

Poziționarea UAT după ponderea transferurilor în totalul veniturilor bugetare și numărul de locuitori

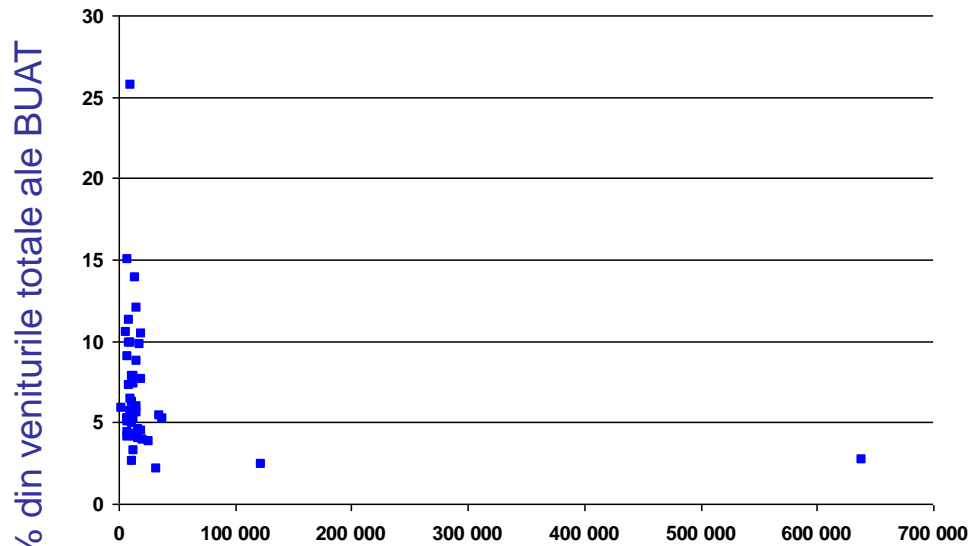
Transferuri, % din veniturile bugetare, 2013

Transferuri, % din veniturile totale ale BUAT

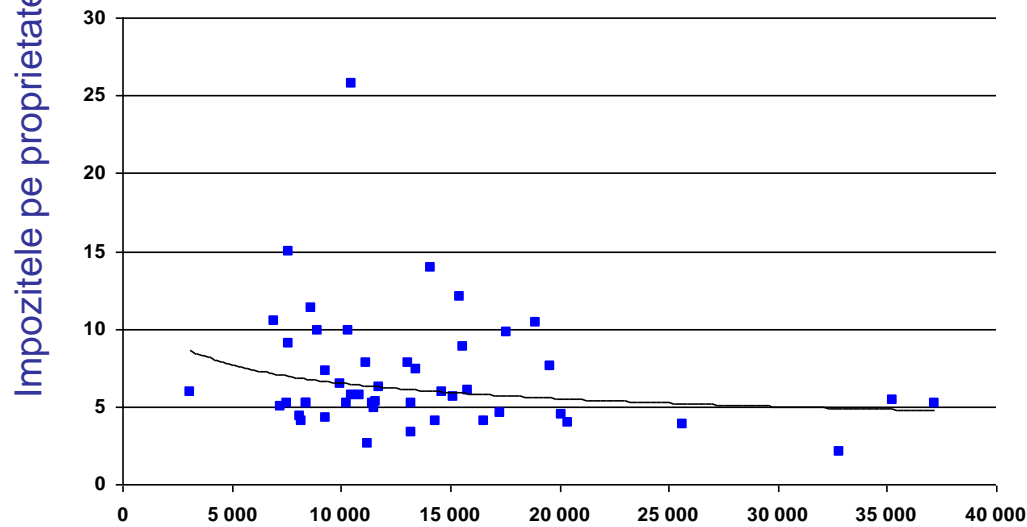
c. Bacioi	56,5	or. Cupcini	42,7
c. Baurci	75,7	or. Donduseni	35,5
c. Carpineni	73,5	or. Drochia	44,9
c. Congaz	66,4	or. Durlesti	12,2
c. Copceac	67,9	or. Edinet	36,1
c. Corjeuti	52,8	or. Floresti	26,9
c. Costesti	71,9	or. Glodeni	53,9
c. Pelinia	73,7	or. Hincesti	31,3
c. Persecina	76,8	or. Ialoveni	38,5
c. Sipoteni	62,2	or. Leova	6,1
c. Talmaza	55,4	or. Nisporeni	23,1
c. Truseni	35,4	or. Ocnita	39,9
m. Balti	19,7	or. Orhei	37,2
or. Anenii Noi	39,6	or. Otaci	62,3
or. Basarabeasca	45,1	or. Rezina	42,5
or. Briceni	48,9	or. Riscani	22,5
or. Cahul	62,4	or. Singera	30,3
or. Calarasi	5,0	or. Singerei	27,3
or. Causeni	8,2	or. Soroca	27,9
or. Ceadir-Lunga	30,7	or. Stefan Voda	44,3
or. Cimislia	5,5	or. Straseni	20,9
or. Codru	23,2	or. Taraclia	40,5
or. Cricova	15,4	or. Ungheni	37,9
or. Criuleni	14,4	or. Vulcanesti	36,2

Poziționarea UAT după ponderea impozitelor pe proprietate în totalul veniturilor bugetare și numărul de locuitori

Impozitele pe proprietate, % din veniturile bugetare, 2013

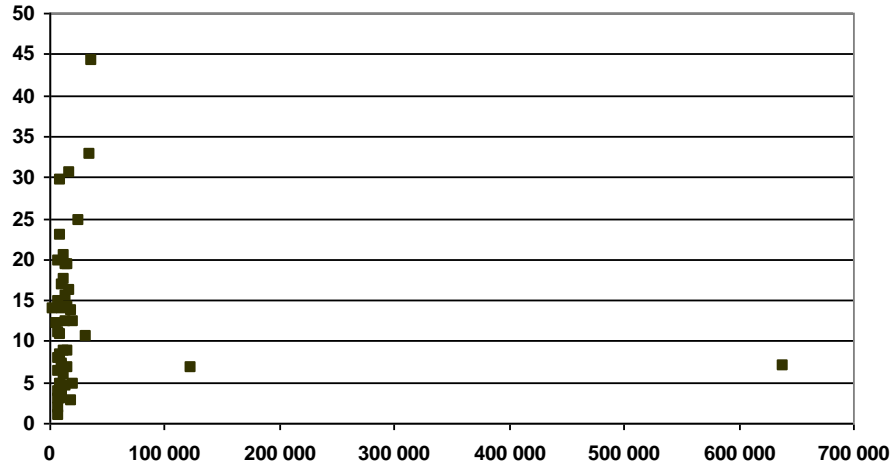
c. Bacioi	7,8	or. Cupcini	9,9
c. Baurci	11,3	or. Donduseni	4,3
c. Carpineni	9,9	or. Drochia	4,6
c. Congaz	5,3	or. Durlesti	10,4
c. Copceac	7,3	or. Edinet	4,5
c. Corjeuti	15	or. Falesti	4,0
c. Costesti	2,6	or. Floresti	3,3
c. Pelinia	9,0	or. Glodeni	5,2
c. Peresecina	4,4	or. Hincesti	5,6
c. Sipoteni	5,0	or. Ialoveni	6,0
c. Talmaza	10,5	or. Leova	6,4
c. Truseni	25,7	or. Nisporeni	4,9
m. Balti	2,4	or. Ocnita	5,9
m. Chisinau	2,7	or. Orhei	3,8
or. Anenii Noi	5,2	or. Otaci	4,1
or. Basarabeasca	5,7	or. Rezina	4,1
or. Briceni	5,2	or. Riscani	6,2
or. Cahul	5,2	or. Singera	5,2
or. Calarasi	5,9	or. Singerei	7,4
or. Causeni	9,8	or. Soroca	5,4
or. Ceadir-Lunga	7,6	or. Stefan Voda	5,2
or. Cimisia	13,9	or. Straseni	3,9
or. Codru	12,0	or. Taraclia	7,8
or. Cricova	5,7	or. Ungheni	2,1
or. Criuleni	5,2	or. Vulcanesti	8,8

Numărul de locuitori

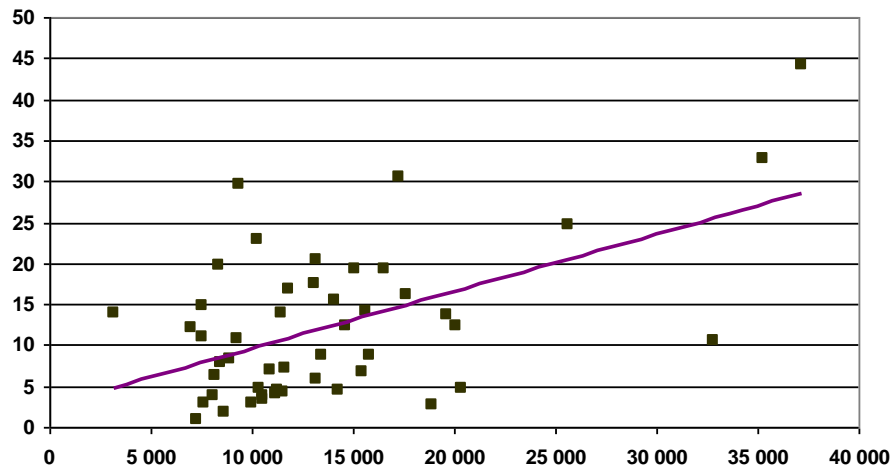
Poziționarea UAT după ponderea taxelor locale în totalul veniturilor bugetare și numărul de locuitori

Taxele locale,
% din totalul
veniturilor
bugetare

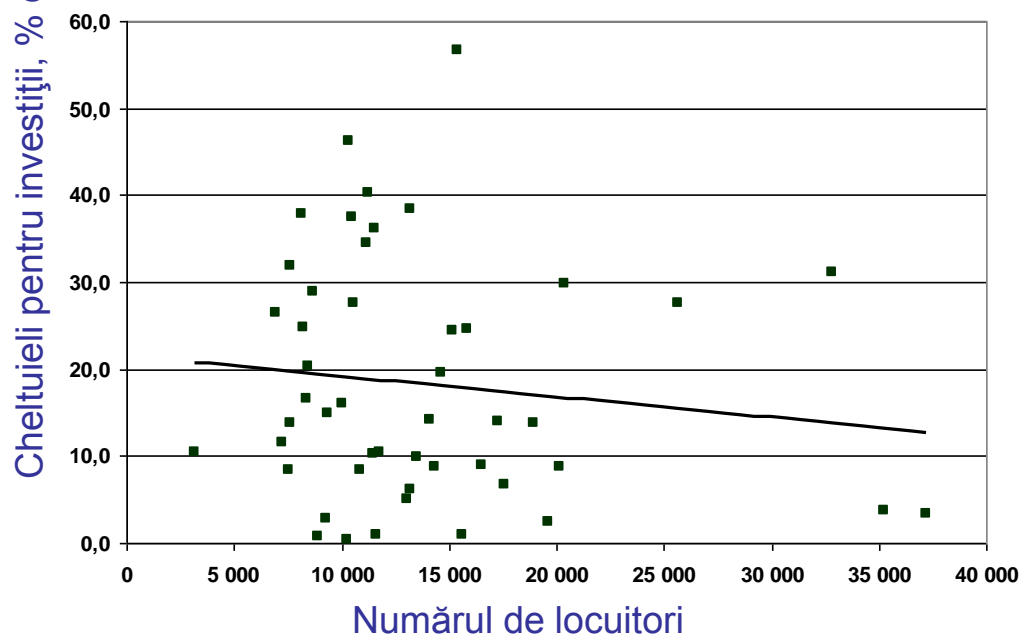
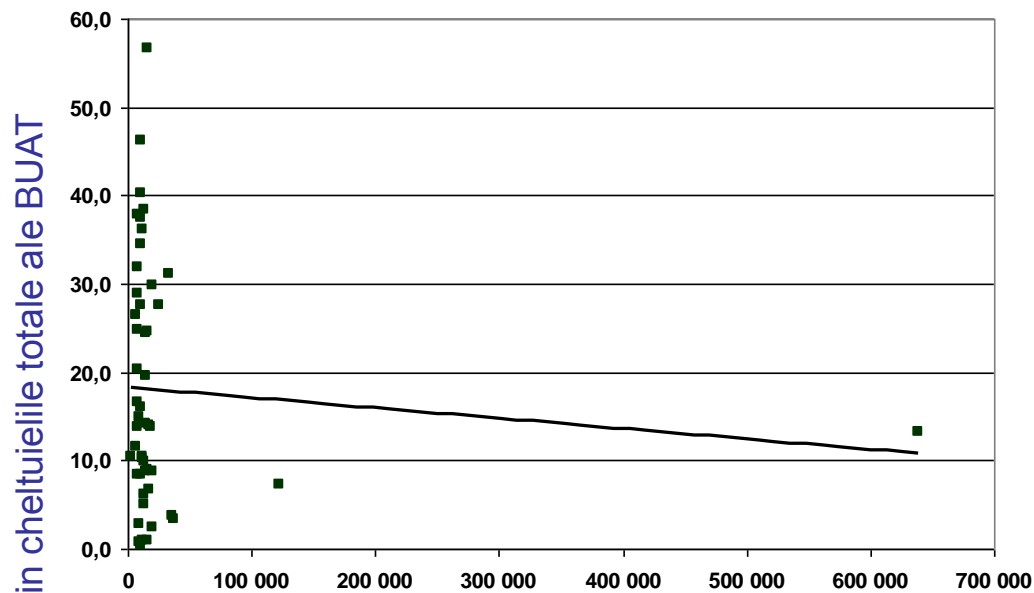
Taxele locale, % din totalul veniturilor
bugetare, 2014

c. Bacioi	4,0	or. Cupcini	8,2
c. Baurci	1,9	or. Donduseni	29,7
c. Carpineni	4,6	or. Drochia	30,4
c. Congaz	7,2	or. Durlesti	2,8
c. Copceac	10,7	or. Edinet	12,3
c. Corjeuti	11,0	or. Falesti	19,3
c. Costesti	4,5	or. Floresti	20,3
c. Pelinia	3,0	or. Glodeni	22,8
c. Peresecina	3,8	or. Hincesti	19,3
c. Sipoteni	0,8	or. Ialoveni	8,7
c. Talmaza	12,1	or. Leova	3,0
c. Truseni	3,3	or. Nisporeni	4,2
m. Balti	6,7	or. Ocnita	13,8
m. Chisinau	6,9	or. Orhei	24,6
or. Anenii Noi	14,0	or. Otaci	6,2
or. Basarabeasca	7,0	or. Rezina	4,4
or. Briceni	19,7	or. Riscani	16,8
or. Cahul	44,2	or. Singera	5,9
or. Calarasi	12,4	or. Singerei	8,7
or. Causeni	16,1	or. Soroca	32,8
or. Ceadir-Lunga	13,6	or. Stefan Voda	14,9
or. Cimislia	15,5	or. Straseni	4,7
or. Codru	6,7	or. Taraclia	17,4
or. Cricova	3,9	or. Ungheni	10,5
or. Criuleni	7,8	or. Vulcanesti	14,1

Numărul de locuitori

Poziționarea UAT după ponderea cheltuielilor investiționale în totalul cheltuielilor bugetare și numărul de locuitori

Cheltuieli investiționale, % din totalul cheltuielilor bugetare, 2013

c. Bacioi	34,5	or. Cupcini	0,8
c. Baurci	28,8	or. Donduseni	14,9
c. Carpineni	46,3	or. Drochia	14,0
c. Congaz	0,9	or. Durlesti	13,7
c. Copceac	2,8	or. Edinet	8,8
c. Corjeuti	31,9	or. Falesti	8,9
c. Costesti	40,3	or. Floresti	6,1
c. Pelinia	13,8	or. Glodeni	0,3
c. Persecina	37,9	or. Hincesti	24,5
c. Sipoteni	11,6	or. Ialoveni	24,6
c. Talmază	26,5	or. Leova	16,1
c. Truseni	27,6	or. Nisporeni	36,2
m. Balti	7,3	or. Ocnita	10,4
m. Chisinau	13,3	or. Orhei	27,6
or. Anenii Noi	10,2	or. Otaci	24,7
or. Basarabeasca	8,3	or. Rezina	8,8
or. Briceni	16,5	or. Riscani	10,4
or. Cahul	3,3	or. Singera	38,4
or. Calarasi	19,6	or. Singerei	9,8
or. Causeni	6,8	or. Soroca	3,7
or. Ceadir-Lunga	2,5	or. Stefan Voda	8,4
or. Cimisia	14,1	or. Straseni	29,8
or. Codru	56,7	or. Taraclia	5,0
or. Cricova	37,5	or. Ungheni	31,1
or. Criuleni	20,3	or. Vulcanesti	1,0

Descentralizarea financiară

Obiectiv:

Perfecționarea actualului sistem de FPL, astfel încât să se asigure autonomia financiară a APL cu:

- menținerea disciplinei financiare
- maximizarea eficienței
- asigurarea echității în alocarea resurselor

I. Consolidarea bazei de venituri locale proprii și a autonomiei de decizie asupra lor

prin:

- Revizuirea sistemului existent de taxe și impozite: sumele colectate să urmeze funcția, pe niveluri
- Revizuirea regimului existent al veniturilor locale: reducerea suprareglementării de la centru
- Introducerea de noi surse de venit local
- Acordarea APL1 și APL2 libertatea de a introduce taxe și impozite locale noi sau cote suplimentare la cele existente
- Revizuirea facilităților fiscale care afectează volumul încasărilor din taxele și impozitele locale

Descentralizarea financiară

Obiectiv:

Perfecționarea actualului sistem de FPL, astfel încât să se asigure autonomia financiară a APL cu:

- menținerea disciplinei financiare
- maximizarea eficienței
- asigurarea echității în alocarea resurselor

III. Consolidarea managementului financiar la nivelul APL, cu garantarea disciplinei financiare, creșterea transparenței și participării publice

prin:

- Mărirea autonomiei locale în proiectarea și executarea bugetelor, prin revizuirea procedurilor bugetare
- Asigurarea unei platforme permanente de comunicare și negociere între APC, APL de nivelurile întâi și al doilea în planificarea strategică și soluționarea problemelor financiare curente
- Introducerea Bugetelor pe programe și a bugetării multianuale: creșterea transparenței și participării publice

Potențiali utilizatori ai web-portalului

- APL
- cetățenii
- societatea civilă
- autoritățile APC
- mediul academic și profesoral
- studenți, mastreranzi, doctoranzi
- alte grupuri interesate